

POLITICA DE DEZVOLTARE A IMM- URILOR; SUSȚINEREA EDUCAȚIEI ANTREPRENORIALE A TINERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Alexandra NOVAC

Dr., conf.cercet.,

Institutul Național de Cercetări Economice

alecsandra_novac@yahoo.com

Lidia MAIER

Cercetător științific,

Institutul Național de Cercetări Economice

Abstract

Entrepreneurship education of young people is one of the priorities of policies around the world, being an engine of progress, and the European Commission recognizes entrepreneurship education and skills acquisition as a tool that can help young people become more entrepreneurial, develop their spirit of initiative, to acquire skills and entrepreneurial behavior. At the same time, entrepreneurship education supports young people to gain the ability to better identify and exploit the opportunities, to put ideas into practice, to plan and manage projects in order to achieve clearly set goals.

In this paper, the authors review the efforts of the Republic of Moldova regarding entrepreneurship education and entrepreneurial skills acquisition, taking into account the state policies, in which entrepreneurship education for young people is carried out, the programs to support the involvement of young people in entrepreneurship. Also the paper presents the results of the evaluation of the entrepreneurial education level of young people in the educational institutions, obtained by the method of questioning with the participation of the authors. The results and conclusions of the evaluation can be useful for employees of public administration bodies and agencies, which regulate or are involved in the process of entrepreneurship education and entrepreneurship skills acquisition.

Key words: entrepreneurship education, entrepreneurship skills, entrepreneurship development policy, educational policy, Republic of Moldova.

JEL Classification: L26, L38, L53

Sectorul întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) are un impact semnificativ asupra dezvoltării economiei naționale. Având în vedere contribuția semnificativă a sectorului IMM, susținerea lui din partea statului reprezintă una din direcțiile prioritare ale politicii economice a țării. Actualmente, pentru o creștere economică durabilă este deosebit de importantă **implicarea în activitățile antreprenoriale a tinerilor**. Tinerii reprezintă sursa soluțiilor inovatoare și acel potențial de a construi o nouă dinamică antreprenorială generatoare de creștere și locuri de muncă, pe care guvernul și sectorul privat ar putea să le abordeze în fața provocărilor actuale și viitoare de dezvoltare. În acest sens, educația și formarea sunt esențiale pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial și a competențelor specifice pentru înființarea și dezvoltarea afacerilor.

Ideea dezvoltării și promovării educației antreprenoriale a reprezentat unul dintre obiectivele cheie ale politicii UE și statelor membre de mai mulți ani. În special, în documentul-cadru al Uniunii Europene, care definește principalele priorități în sprijinirea întreprinderilor mici - Actul pentru întreprinderile mici pentru Europa („Small Business Act for Europe”), primul principiu prevede necesitatea de a acorda o atenție deosebită viitorilor antreprenori, inclusiv din rândul tinerilor. Guvernul țării noastre și-a asumat obligații similare prin semnarea acordului de asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană (Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM - UE).

În Republica Moldova, sarcina implicării tinerilor în afaceri prin oferirea educației antreprenoriale este realizată în cadrul a două politici de stat:

- Politica de dezvoltare a antreprenoriatului, inclusiv de susținere a IMM-urilor;
- Politica educațională, o parte a căreia este educația antreprenorială și formarea competențelor antreprenoriale, în special, în rândul tinerilor.

Politica de dezvoltare a antreprenoriatului, inclusiv de susținere a IMM-urilor este axată pe susținerea mai multor grupuri de populație, inclusiv a tinerilor. Acest lucru este reflectat atât în legile de bază și în documentele de politică referitoare la dezvoltarea IMM-urilor, cât și în diferite programe

și inițiative, care au ca obiectiv promovarea antreprenoriatului în rândul tinerilor.

Legea cu privire la întreprinderile mici și mijlocii stipulează, că educația antreprenorială este orientată spre dezvoltarea spiritului antreprenorial, care este o competență fundamentală pentru învățare pe tot parcursul vieții și este obligatorie pentru includere în programele de studii și de formare profesională la toate nivelurile [3].

Documentul de politici, care conține unele măsuri referitoare la anumite aspecte ale problematicii prezentului studiu este Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, adoptată prin Hotărârea Guvernului nr.685 din 13 septembrie 2012. Multiple acțiuni de susținere a tinerilor-antreprenori au fost realizate conform Planurilor de acțiuni privind implementarea Strategiei de dezvoltare a sectorului IMM pentru anii 2012-2014, 2015-2017 și 2018-2020.

În analiza SWOT a sectorului IMM din Strategie se regăsesc unele puncte aparte, care pot fi atribuite și la educația antreprenorială în rândul tinerilor. Astfel, se menționează ca și *oportunitate*, reformarea continuă a sistemului educațional în domeniul antreprenorial și a formării profesionale; ca și punct slab – nivel scăzut al culturii antreprenoriale și al formării profesionale; ca amenințări – migrarea semnificativă în rândul **tinerilor** și lipsa influxului de **cadre tinere** specializate în activități antreprenoriale și participarea slabă a antreprenorilor la programele de **educație antreprenorială**. Responsabilitatea pentru politicile de educație și formare antreprenorială este împărțită între mai multe instituții: Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) este responsabil de **dezvoltarea antreprenorială în sistemul de învățământ**; Ministerul Economiei și Infrastructurii a elaborat și implementează, prin intermediul Organizației pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM), **programe pentru tineri antreprenori** și angajați; Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă organizează training-uri, care includ unele **forme de educație antreprenorială**.

Anumite direcții prioritare pentru sectorul IMM, din cele 8 stabilite în Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, în special prioritatea 3. *Dezvoltarea capitalului uman prin promovarea competențelor și culturii antreprenoriale*, conțin unele măsuri, incluse în Planurile de acțiuni privind implementarea Strategiei, care vizează și anumite aspecte ale educației antreprenoriale în rândul tinerilor.

Printre măsurile de susținere a educației antreprenoriale în Republica Moldova, incluse în Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2018-2020, prin care, în ansamblu, se menține o continuitate a Planurilor precedente, se reliefează și acțiuni noi ce țin de dezvoltarea și promovarea educației și culturii antreprenoriale [4]:

- Susținerea acțiunilor și inițiativelor de promovare a antreprenoriatului în rândul tinerilor;
- Susținerea inițiativelor și proiectelor privind desfășurarea forumurilor regionale și naționale ale tinerilor antreprenori;
- Introducerea conținuturilor privind economia verde în curriculumul pentru învățământul liceal;
- Elaborarea unui catalog de succes în procesul de lansare a start-upurilor inovatoare cu recomandări și bune practici.

Un bun suport pentru persoanele tinere, care doresc să inițieze și să-și dezvolte o afacere în zonele rurale, a fost Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor (PNAET), valabil pentru anii 2008-2017. Programul a fost finanțat de către Guvernul Republicii Moldova în baza Hotărârii nr.364 din 3 iunie 2008, cu modificările ulterioare de extindere a acțiunii Programului până în anul 2017 și implementat cu participarea ODIMM.

PNAET este un program destinat persoanelor tinere, cu vârsta cuprinsă între 18-35 de ani, care doresc:

- să-și dezvolte abilități antreprenoriale;
- să lanseze sau să extindă o afacere proprie în zonele rurale (cu excepția mun.Chișinău și Bălți);
- să dezvolte afacerea proprie existentă în zonele rurale, cu condiția creării noilor locuri de muncă.

Potrivit unui studiu realizat de ODIMM, s-a constatat, că pentru tineri acest program a fost foarte important, oferindu-le oportunitatea de a lansa o afacere. Pe parcursul implementării programului de instruire au beneficiat circa 5000 de tineri din toate raioanele țării, dintre care 44,5% au fost femei [1].

În februarie 2019 ODIMM a lansat un nou program destinat tinerilor, care doresc să lanseze o afacere - **Programul național “Start pentru tineri: o afacere durabilă la tine acasă”**. Programul este susținut de Guvernul Republicii Moldova și are drept scop integrarea tinerilor cu vârsta cuprinsă

între 18-35 de ani din Republica Moldova în circuitul economic, prin dezvoltarea competențelor antreprenoriale și susținerea financiară pentru lansarea și dezvoltarea unei afaceri sustenabile. Programul constă din 4 etape: identificarea ideilor de afaceri, concursul notelor de proiect, finanțare și monitorizare post-finanțare.

Educația antreprenorială este imperioasă pentru tineri, oferindu-le cunoștințe, aptitudini și motivația necesară de a lansa și dezvolta o afacere. Această idee este confirmată de rezultatele unui sondaj, care a avut ca scop evaluarea nivelului educației antreprenoriale și formării competențelor antreprenoriale în țara noastră, realizat cu participarea autorilor, în cadrul unui proiect științific realizat în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice [2]. Au fost chestionați 289 de tineri (elevi/studenți/masteranzi/doctoranzi) care își fac studiile în 20 de instituții de învățământ, la diferite niveluri de educație (licență, învățământ profesional tehnic/colegii, masterat și doctorat) și la diferite specialități.

Generalizând rezultatele răspunsurilor respondenților cu privire la studierea antreprenoriatului în cadrul diferitor niveluri ale sistemului de învățământ putem trasa următoarele concluzii:

- Majoritatea absolută a subiectelor/temelor, studiate în cadrul disciplinei analizate, sunt, în opinia respondenților, utile.
- Mai puțin utile s-au dovedit a fi temele, legate de:
 - Cultura și etica antreprenorială, antreprenoriatul social.
 - Dezvoltarea afacerii și creșterea competitivității. Este vorba, în primul rând, de investiții, inovații, cooperarea întreprinderilor.
 - Programele de stat și legislația cu privire la IMM-uri.
- În ansamblu, temele, legate de legislație, nu prezintă interes deosebit pentru tinerii care le studiază.
- Printre propunerile de îmbunătățire a disciplinei cu privire la antreprenoriat, relativ mai frecvent au fost indicate următoarele: A mări numărul de ore de curs (în ansamblu) (40,9%); A face/a menține cursul obligatoriu (39,2%).
- Puțin peste jumătate din numărul de respondenți au indicat asupra faptului, că ar avea nevoie de cunoștințe suplimentare cu privire la antreprenoriat (51,2%), cel mai frecvent fiind indicate următoarele subiecte: Ideea de afaceri, etapele inițierii și înregistrării afacerii (27,0%); Planificarea afacerii, structura și etapele întocmirii planului

de afaceri, prezentarea lui (21,3%); Susținerea de stat a întreprinderilor mici – legislație, programe țintă (16,9%); Calitățile antreprenorului de succes; identificarea abilităților de afaceri (15,7%); Cunoștințe practice (15,7%).

Rezultate principale și concluzii

1) În Republica Moldova, sunt în vigoare și se implementează *documente de politici*, care oferă anumite facilități și susținere *cu referire la educația antreprenorială a tinerilor*.

2) Educația antreprenorială a tinerilor este realizată în cadrul a două politici de stat:

- politica de dezvoltare a antreprenoriatului, inclusiv de susținere a IMM-urilor, care oferă diverse acțiuni pentru tinerii-antreprenori, inclusiv prin oferirea educației antreprenoriale;
- politica educațională, o parte a căreia este educația antreprenorială și formarea competențelor antreprenoriale, în special, în rândul tinerilor.

3) Responsabilitatea pentru politicile de educație și formare antreprenorială este împărțită între mai multe instituții: Ministerul Educației, Culturii și Cercetării este responsabil de dezvoltarea antreprenorială în sistemul de învățământ; în ceea ce privește sistemul educației formale profesionale, MECC colaborează cu Centrul pentru Educația Antreprenorială și Asistență în Afaceri și Agenția de Dezvoltare a Austriei; Ministerul Economiei și Infrastructurii, este lider în promovarea învățării antreprenoriale în educația nonformală, a elaborat și implementează, prin intermediul ODIMM, programe pentru tineri antreprenori și angajați; Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă organizează training-uri, care includ unele forme de educație antreprenorială.

4) Un bun suport pentru persoanele tinere, care doresc să inițieze și să-și dezvolte o afacere în zonele rurale, a fost Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor, valabil pentru anii 2008-2017. PNAET oferă instruire și consultanță antreprenorială gratuită, finanțare și monitorizare post-finanțare. Rezultatele implementării acestui program, a permis ODIMM lansarea unui nou program destinat tinerilor, care doresc să lanseze o afacere - Programul național “Start pentru tineri: o afacere durabilă la tine acasă”.

5) Evaluarea nivelului educației antreprenoriale și formării competențelor antreprenoriale a tinerilor a fost analizată prin intermediul chestionării tinerilor din Republica Moldova în cadrul unui proiect științific realizat de Institutul Național de Cercetări Economice. Rezultatele și concluziile chestionării pot fi utile pentru angajații organelor administrației publice și agențiilor, care reglementează sau sunt implicate în procesul de educație antreprenorială și formare a competențelor antreprenoriale. În opinia respondenților, subiectele cu privire la antreprenoriat sunt utile. Cu toate acestea, unele subiecte, ce țin de cultura antreprenorială, dezvoltarea afacerilor și creșterea competitivității, precum și studierea programelor de stat și a legislației cu privire la IMM-uri, sunt subestimate de persoanele, care le studiază. De aceea este important de a le promova mai activ, accentuând faptul, că a iniția o afacere nu este suficient, important este de a o menține și a o face competitivă, fapt care poate fi realizat prin inovații, investiții, cooperarea întreprinderilor. Totodată, e important de a accentua faptul, că cunoașterea legislației și a documentelor de politici facilitează cu mult activitatea curentă, iar în anumite situații permite de a obține susținere, inclusiv financiară.

Bibilografie

- [1]. Evaluarea gradului de satisfacție a tinerilor participanți la componenta I ”Instruire antreprenorială” în cadrul Programului Național de Abilitate Economică a Tinerilor, ODIMM, 2017. Disponibil: http://odimm.md/files/ro/pdf/rapoarte/Studiu_PNAET_Final.pdf
- [2]. Îmbunătățirea posibilităților de implicare a tinerilor în activitățile antreprenoriale în Republica Moldova - raport științific. / Institutul Național de Cercetări Economice.; cond. proiect Aculai E. – Chișinău, 2019. – 227 p. – № 15.817.06.05A.
- [3]. Lege cu privire la întreprinderile mici și mijlocii. Nr. 179 din 21.07.2016. În: Monitorul Oficial Nr. 306-313, art Nr. 651. [Accesat 03.05.2017], Disponibil: <http://lex.justice.md/md/366638/>
- [4]. Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020. Nr. 685 din 13.09.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 21.09. 2012, nr. 198-204/740 (4236-4242).